



دانشگاه علامه طباطبایی

دانشکده‌ی ادبیات فارسی و زبان‌های خارجی

گروه زبان‌شناسی، آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان و فرهنگ و زبان‌های باستانی

پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد در رشته‌ی آموزش زبان فارسی به غیرفارسی‌زبانان

**بررسی به کارگیری افعال مرکب در کودکان فارسی‌زبان**

**استاد راهنما**

دکتر ویدا شقاقی

**استاد مشاور**

دکتر گلناز مدرسی قوامی

**نگارنده**

محبوبه نوری‌زاده

## فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	فصل اول: مقدمه
۲	۱-۱ بیان مسأله
۳	۱-۲ هدف پژوهش
۳	۱-۳ پرسش‌های پژوهش
۴	۱-۴ فرضیه‌های پژوهش
۴	۱-۵ شیوه‌ی پژوهش
۵	۱-۶ توضیح مفاهیم کلیدی
۷	۱-۷ ساختار پژوهش
	فصل دوم: پیشینه‌ی مطالعات
۹	۱-۲ تحقیقات مربوط به فراگیری فعل در کودکان
۱۸	۲-۲ فعل مرکب در زبان فارسی
	فصل سوم: مبانی نظری
۳۱	۱-۳ نظریه‌های فراگیری فعل در کودک
۳۲	۱-۱-۳ بخش‌بندی‌های طبیعی و نسبیت رابطه‌ای
۳۶	۱-۳-۲ پیش‌درآمد بودن نحو

۳۷ \_\_\_\_\_ پیش‌درآمد بودن معنا ۳-۱-۳

۳۸ \_\_\_\_\_ توجیهات معنایی-ادراکی در تاخیر فراگیری ابتدایی افعال ۴-۳

### فصل چهارم: ارائه و تحلیل داده‌ها

۴۶ \_\_\_\_\_ ۱-۴ فعل مرکب

۴۶ \_\_\_\_\_ ۱-۱-۴ ترکیب

۴۷ \_\_\_\_\_ ۲-۱-۴ انضمام

۴۸ \_\_\_\_\_ ۲-۴ ارائه و تحلیل داده‌ها

۴۹ \_\_\_\_\_ ۱-۲-۴ بررسی داده‌های زبانی کودک ۵/۷-۵/۱ ساله

۵۳ \_\_\_\_\_ ۲-۲-۴ بررسی و تحلیل داده‌های زبانی کودک ۶/۷-۶/۱ ساله

۵۸ \_\_\_\_\_ ۳-۴ تحلیل داده‌های زبانی در سن ۶/۷-۲ سالگی

### فصل پنجم: خلاصه و نتیجه‌گیری

۶۴ \_\_\_\_\_ ۱-۵ خلاصه

۶۵ \_\_\_\_\_ ۲-۵ نتایج

۶۶ \_\_\_\_\_ ۲ پیشنهادهایی برای تحقیقات آتی

۶۸ \_\_\_\_\_ فهرست منابع

۷۳ \_\_\_\_\_ واژه‌نامه

۸۳ \_\_\_\_\_ پیوست

## فهرست جدول‌ها

صفحه	جدول
۴۸	جدول ۱-۴
۴۸	جدول ۲-۴
۴۹	جدول ۳-۴
۴۹	جدول ۴-۴
۵۱	جدول ۵-۴
۵۱	جدول ۶-۴
۵۳	جدول ۷-۴
۵۴	جدول ۸-۴
۵۴	جدول ۹-۴
۵۶	جدول ۱۰-۴
۵۹	جدول ۱۱-۴
۶۱	جدول ۱۲-۴

## فهرست علايم اختصاری

NP	natural partition
RR	relational relativity
UG	universal grammar
LAD	language acquisition device

## چکیده

در کاربرد فعل فارسی، نوعی ترکیب‌گرایی از گذشته شکل گرفته است بطوریکه امروزه بسیاری از افعال ساده نیز، جای خود را به افعال مرکب داده‌اند. از این‌رو مقوله‌ی افعال مرکب در زبان فارسی از اهمیت و جایگاهی ویژه برخوردار است. در این پایان‌نامه به بررسی توانایی کاربرد افعال مرکب در کودکان سنین پیش از ورود به مدرسه پرداخته‌ایم تا بتوان از یافته‌های این تحقیق، بیش از هرچیز، در برنامه‌ریزی هرچه بهتر و کاملتر آموزش زبان فارسی، استفاده کرد. داده‌های زبانی این تحقیق، ۲۱۰ دقیقه گفتار دو دختر تک‌زبان‌ی فارسی‌زبان می‌باشد که فرزندان نگارنده هستند و این داده‌ها در فاصله‌ی سنی ۵/۱ - ۵/۷ سالگی و ۶/۱ - ۶/۷ سالگی طی مدت شش ماه جمع‌آوری شده‌است. پس از آوردن داده‌ها بر روی کاغذ، ابتدا کلمات شمرده و به فعل و غیر فعل تفکیک شدند و سپس، افعال ساده و مرکب از یکدیگر جدا شدند و با مراجعه به لغت‌نامه‌ی دهخدا، فرهنگ فارسی معین و فرهنگ فارسی امروز (صدری افشار و همکاران، ۱۳۷۷) درستی و رایج بودن افعال مرکب کنترل گردید. درصد رخداد فعل در کل پیکره‌ی موجود و درصد رخداد فعل ساده و مرکب در کل افعال محاسبه شد. نگارنده افعال مرکب را در چارچوب دیدگاه دبیرمقدم (۱۳۸۴) که به‌عنوان جامع‌ترین دیدگاه پذیرفته شده است، طبقه‌بندی و بررسی کرده‌است. افعال مرکب براساس جزء‌فعلی تقسیم‌شدند و تعداد رخداد و گوناگونی هر جزء‌فعلی مشخص شد. سپس، در میان افعال مرکب، ترکیبی‌ها از انضمامی‌ها تفکیک‌شدند و نوع افعال مرکب مشخص شد. داده‌های زبانی بررسی شده حاکی از آن است که با وجود پیچیدگی‌های صرفی در افعال زبان فارسی، با افزایش سن و رشد شناختی کودک، در حجم کل افعال به کار گرفته شده از سوی کودک کاهش داریم و آنچه که با افزایش سن افزایش یافته است، در حقیقت، مهارت در ترکیب‌کردن و کاربرد بیشتر افعال مرکب است و این افزایش بعد از شش سالگی تنها به افزایش گوناگونی افعال مرکب محدود شده‌است. کودکان در فرایند فراگیری، ابتدا افعال مرکب متعدی با مفاهیم کنش کلی و افعال مرکب انضمامی را به‌کار می‌گیرند و رفته‌رفته به تعداد افعال مرکب ترکیبی و لازم با مفاهیم انتزاعی در گفتارشان اضافه می‌شود. افعال مرکب با جزء‌فعلی "کردن" از ابتدای ظهور افعال مرکب در گفتار کودکان بیشترین کاربرد را نسبت به سایر افعال دارند. افعال مرکب با این جزء‌فعلی با افزایش سن کودک تا ۶/۷ سالگی همچنان بیشترین کاربرد را در میان افعال دارد هرچند با افزایش سن کودک از میزان کاربرد آن کاسته شده‌است اما همچنان بیشترین حجم افعال مرکب را به خود اختصاص داده است.

**کلیدواژه‌ها:** نظریه‌های بخش‌بندی‌های طبیعی و نسبیت رابطه‌ای، نظریه‌ی پیش‌درآمدبودن نحو، نظریه‌ی پیش‌درآمدبودن معنا، فعل مرکب، فعل سبک

natural partitions (NP) and relational relativity (RR) hypotheses, syntactic bootstrapping theory, semantic bootstrapping theory, compound verb, light verb

# فصل ۱

## مقدمه

## ۱-۱ بیان مسأله

امروزه اغلب افعال زبان فارسی دارای ساخت مرکب هستند و در مقایسه با افعال ساده پرشمار هستند و زبان فارسی به گسترش دامنه‌ی افعال مرکب تمایل دارد (خانلری، ۱۳۴۹؛ صادقی، ۱۳۷۲؛ دبیرمقدم، ۱۳۸۴). تشکیل فعل مرکب در زبان فارسی بسیار زایاست به طوری که با گذشت زمان، تعداد زیادی از افعال ساده نیز جای خود را به افعال مرکب داده‌اند. این افعال به دلیل اهمیتشان و به عنوان جزئی از زبان فارسی، در این پایان‌نامه مورد بررسی قرار می‌گیرند.

ارائه‌ی بهترین برنامه‌ی آموزشی زبان، مستلزم آگاهی هرچه بیشتر از توانایی‌های زبانی است. آگاهی از توانایی‌های زبانی کودکان پیش از ورود به مدرسه به ما کمک می‌کند تا برنامه‌ریزی صحیحی برای آموزش رسمی زبان در دبستان داشته باشیم. در این میان آگاهی از کاربرد افعال مرکب در کودکان، به عنوان یکی از مباحث مهم زبان فارسی، جایگاهی ویژه دارد. در این تحقیق نیز سعی بر آن است، داده‌هایی جدید از توانایی‌های زبانی کودکان فارسی‌زبان در سنین پیش از دبستان در سنین ۵/۱-۵/۷ و ۶/۱-۶/۷ سالگی، ارائه شود. ارزش این گونه مطالعات این است که در کنار سایر مطالعات زبان کودکان قرار می‌گیرد و به این ترتیب، از شواهد مجموع آن‌ها در یک نتیجه‌گیری کامل‌تر استفاده می‌شود. دلیل انتخاب گروه سنی ۵/۱-۵/۷ و ۶/۱-۶/۷ سالگی این است که توانش زبانی کودک در این سن هنوز کامل نشده است. کودکان در این سن هرچند به زبان مادری خود مجهز شده‌اند، اما هنوز در حال فراگیری ساختارهای پیچیده‌تر زبان خود می‌باشند (چامسکی<sup>۱</sup>، ۱۹۶۹؛ نجف‌آبادی، ۱۳۶۴؛ باطنی، ۱۳۷۸؛ خادم، ۱۳۸۲). همچنین، تحقیقی درباره‌ی نحوه‌ی کاربرد افعال مرکب کودکان فارسی‌زبان در این سن کودکان صورت نگرفته است و این تحقیق می‌تواند مکمل و ادامه‌ای برای تحقیقات افعال مرکب در گروه‌های سنی پایین‌تر باشد. از سویی دیگر کودکان مورد پژوهش در سنی هستند که تحت آموزش رسمی در مدرسه قرار نگرفته‌اند و تولیدات زبانی آنان تحت تأثیر محیط رسمی آموزشی نیست.

---

1.C. Chomsky



## ۲-۱ هدف پژوهش

پس از گذشت چندین دهه و انجام پژوهش‌های بسیاری که بر فراگیری زبان متمرکز بوده‌اند، به نظر می‌رسد دانش ما از فرایند پیچیده‌ی زبان‌آموزی هنوز به اندازه‌ای نیست که به تمامی ابعاد آن اشراف داشته‌باشیم، لذا می‌توان امیدداشت با انجام هر تحقیقی روزه‌ای کوچک پیش روی ما گشوده شود تا نقاط تاریکی از فرایند زبان‌آموزی بر ما آشکار شود.

در این تحقیق، نگارنده بر آن است تا با جمع‌آوری و بررسی داده‌های زبانی کودکان فارسی‌زبان و تحلیل این داده‌ها، نتایجی در رابطه با کاربرد افعال مرکب، همگام با رشد سنی کودک، ارائه‌دهد تا گامی در جهت مشخص کردن ترتیب فراگیری افعال مرکب، به عنوان قسمتی از مجموعه‌ی بزرگ زبان فارسی، برداشته‌شود. دو نوع نتیجه‌ی نظری و کاربردی از این پژوهش حاصل می‌شود. نتیجه‌ی نظری، ارائه‌ی اطلاعات درباره‌ی مراحل فراگیری زبان، شکل‌گیری دستور زبان کودک و مشخص کردن برخی ویژگی‌های جهانی آن است. همچنین با مقایسه‌ی دو فرایند زبان‌آموزی در کودک و یادگیری زبان دوم و یا زبان خارجی و بررسی تشابهات و تفاوت‌های موجود میان دو فرایند یاد شده در ارائه‌ی فرضیه‌های یادگیری زبان دوم تأثیر به‌سزایی دارد. نتیجه‌ی کاربردی حاصل از بررسی زبان‌آموزی کودک به روشن شدن برخی مسایل مربوط به گسترش مهارت‌های زبانی کودک و مشکلات زبانی آن‌ها کمک می‌کند. همچنین از نتایج این‌گونه تحقیق‌ها در آموزش زبان فارسی به فارسی‌آموزان به ویژه در تدریس افعال مرکب می‌توان استفاده کرد.

## ۳-۱ پرسش‌های پژوهش

۱- ترتیب ظاهر شدن افعال مرکب در کودکان فارسی‌زبان چیست؟

۲- بسامد رخداد کدام فعل سبک بیشتر است؟

## ۴-۱ فرضیه‌های پژوهش

۱- افعال مرکب متعدی که فعل سبک آن‌ها مفهوم کلی عمل یا لحظه‌ای بودن عمل و تحقق حادثه را نشان می‌دهند و افعال دارای شفافیت معنایی، پیش از سایر افعال ظاهر می‌شوند.

۲- بسامد رخداد فعل سبک "کردن" از سایر افعال بیشتر است.

## ۵-۱ شیوه‌ی پژوهش

تحقیق بر پایه‌ی مشاهده‌ی مستقیم انجام می‌گیرد. گفتار دو کودک تک‌زبان فارسی‌زبان در موقعیت‌های مختلف، در بافت طبیعی، هنگام بازی و نیز در حین بازگویی داستان ضبط و یادداشت‌برداری شده و مورد مطالعه قرار گرفته است. کودکان، دو دختر نگارنده می‌باشند که دختر بزرگتر (سارا) در فاصله‌ی سنی بین ۶/۱ - ۶/۷ سالگی و دختر کوچکتر (یاسمن) در فاصله‌ی سنی ۵/۱ - ۵/۷ سالگی طی مدت شش ماه مشاهده شده‌اند. مجموعاً بعد از حذف قسمت‌های نامفهوم و غیرقابل‌استفاده‌ی گفتار دو کودک، ۲۱۰ دقیقه از گفتارشان بر روی کاغذ آورده شد. ابتدا کلمات شمرده شدند. واژه‌های مرکب اعم از انضمامی و ترکیبی یک واژه محسوب شده‌اند. اسم جنس+فعل یک واژه محسوب شده‌است، اما اگر اسم جنس به فعل منضم نشده باشد دو واژه محسوب شده‌است. واژه‌ها به فعل و غیر فعل تفکیک شدند و سپس، افعال ساده و مرکب از یکدیگر جدا شدند و با مراجعه به لغت نامه‌ی دهخدا، فرهنگ فارسی معین و فرهنگ فارسی امروز (صدری افشار و همکاران، ۱۳۷۷) درستی و رایج بودن افعال مرکب کنترل گردید. درصد رخداد فعل در کل پیکره‌ی موجود و درصد رخداد فعل ساده و مرکب در کل افعال محاسبه شد. افعال مرکب براساس جزءفعلی تقسیم شدند و تعداد رخداد و گوناگونی (تعداد افعال مرکب با یک جزءفعلی و بدون تکرار) هر جزءفعلی مشخص شد. سپس، در میان افعال مرکب، ترکیبی‌ها از انضمامی‌ها تفکیک شدند. نوع افعال مرکب مشخص شد.

در این تحقیق تجربی، نگارنده بر آن است با مشاهده و جمع‌آوری داده‌هایی از کودکان فارسی زبان در فاصله‌ی سنی ۵/۱-۵/۷ و ۶/۱-۶/۷ سالگی و مقایسه‌ی نتایج این تحقیق با نتایج به دست آمده از تحقیقات قبلی در کودکان زیر ۵ سال (پارسا، ۱۳۸۴) پردازد. علاوه بر آن با توجه به بود یا نبود نظامی در کاربرد افعال مرکب (همگام با رشد سنی کودک) نظریه‌هایی که در این مورد وجود دارند ارزیابی خواهند شد. دلیل انتخاب این گروه سنی این است که کودکان گرچه در این سنین به زبان مادری خود صحبت می‌کنند، اما هنوز در حال فراگیری ساختارهای پیچیده‌تر زبان خود هستند و به عبارتی توانش زبانی آن‌ها هنوز کامل نشده است. این تحقیق می‌تواند مکمل و ادامه‌ای برای تحقیقات افعال مرکب در گروه‌های سنی پایین‌تر باشد. از طرفی کودکان مورد پژوهش در سنی هستند که تحت آموزش رسمی در مدرسه قرار نگرفته‌اند و تولیدات زبانی آنان تحت تأثیر محیط رسمی آموزشی نیست.

## ۱-۶ مفاهیم پایه

فرضیه‌های بخش‌بندی‌های طبیعی و نسبیت رابطه‌ای<sup>۱</sup>: براساس بخش‌بندی‌های طبیعی (NP) دسته‌ی اسم از مزیت نامگذاری اجزای بسیار به هم پیوسته‌ی جهان برخوردار است در حالی که افعال و گزاره‌ها باید عناصر باقیمانده را که شامل مجموعه‌ای پراکنده از مؤلفه‌های رابطه‌ای است، بخش‌بندی کنند. براساس نسبیت رابطه‌ای (RR) مفاهیم رابطه‌ای مورد اشاره به افعال، مبهم‌تر است حتی برای اعمال قابل مشاهده و عینی و بازنمون<sup>۲</sup> بین افعال و جنبه‌های خاص جهان در زبان‌های مختلف بخش‌بندی به صورت بسیار متفاوت رمزگذاری شده‌است. به عبارتی معناشناسی فعل بیش از اسم در زبان‌های مختلف تغییر می‌کند (گنتنر<sup>۳</sup>، ۱۹۸۲: ۳۲۴).

---

1.natural partitions(NP) and relational relativity(RR) hypotheses

2.mapping

3.D.Gentner

نظریه‌ی پیش‌درآمدبودن نحو<sup>۱</sup>: طبق نظریه‌ی پیش‌درآمد بودن نحو، افعال، در قالب نحوی خود یک منبع اطلاعات برای معنایشان هستند. هنگامی که کودکان با جمله‌ای که فعل ناآشنا دارد روبرو می‌شوند، برای فهم معنای فعل از بافت نحوی آن کمک می‌گیرند. به عبارتی ساختار نحوی، هدایت‌کننده‌ای برای محدود کردن فرضیاتی در مورد معنای افعال در کودکان است (گلایتمن<sup>۲</sup>، ۱۹۹۲: ۳۱-۳۵).

نظریه‌ی پیش‌درآمد بودن معنا<sup>۳</sup>: در این الگو اسم و فعل طی فرایندی غیرنحوی فراگرفته می‌شوند. زمانی که کودک مجموعه‌ای از کلمات را فراگرفت می‌تواند به چارچوب‌های نحوی دسترسی پیدا کند. کودکان ابتدا مقوله‌ی دستوری یک واژه جدید را با مشاهده‌ی این که چه نوع عنصری به آن دلالت می‌کند، تعیین می‌کنند. چنانچه این مورد به یک فاعل یا جسم و ماده دلالت کند آن واژه اسم است و اگر به یک عمل دلالت کند، آنگاه یک فعل می‌باشد (پینکر<sup>۴</sup>، ۱۹۸۴: ۴۰۰).

فعل مرکب<sup>۵</sup>: فعلی است که ساختمان واژی آن بسیط نیست، بلکه از پیوند یک سازه‌ی غیرفعلی همچون اسم، صفت، اسم مفعول، گروه حرف‌افزای یا قید با یک سازه‌ی فعلی تشکیل شده است و دو روند انضمام و ترکیب در تشکیل آن دخیل هستند (دبیر مقدم، ۱۳۸۴: ۱۴۹).

فعل سبک<sup>۶</sup>: به جزء فعلی افعال مرکب فارسی گفته می‌شود که نحوه‌ی تحقق حادثه را نشان می‌دهند و گاه چندین فعل سبک متفاوت با یک جزء غیرفعلی یکسان ظاهر می‌شوند. مانند: اتو زدن، اتو کشیدن، اتو کردن. نوع عمل توسط عنصر فعلی القا می‌شود و خود عمل، پدیده یا چگونگی به کمک جزء غیرفعلی ابراز می‌گردد. مانند: قرض کردن، قرض گرفتن، قرض دادن (دبیر مقدم، ۱۳۸۴: ۱۸۲).

---

1. syntactic bootstrapping theory

2.L.Gleitman

3. semantic bootstrapping theory

4.S.Pinker

5. compound verb

6. light verb

## ۷-۱ ساختار پژوهش

پایان‌نامه‌ی حاضر در پنج فصل تدوین شده است. فصل نخست مقدمه‌ی پژوهش است. در این بخش ابتدا به بیان مسأله، ضرورت انجام پژوهش، شیوه‌ی پژوهش و نحوه‌ی گردآوری داده‌ها پرداخته شده است. سپس، پرسش‌ها و فرضیه‌های پژوهش، مفاهیم پایه‌ی پژوهش و در انتها، ساختار پژوهش به ترتیب مطرح شده‌اند. در فصل دوم، مروری بر پیشینه‌ی مطالعات در زمینه‌ی افعال مرکب در زبان فارسی ذکر شده است. فصل سوم پیرامون مباحث و چارچوب نظری پایان‌نامه می‌باشد. این بخش شامل مباحث مربوط به فراگیری زبان اول می‌باشد و دیدگاه‌های مختلفی که در این رابطه وجود دارد، ذکر شده‌اند. در فصل چهارم داده‌های گردآوری‌شده ارائه و تحلیل شده‌اند و در فصل پنجم خلاصه و نتایج یافته‌ها و پیشنهادهایی برای پژوهش‌های آتی مطرح شده است. فهرست منابع، واژه‌نامه و پیوست به ترتیب آخرین بخش‌های پایان‌نامه‌ی حاضر می‌باشند.

## فصل ۲

### پیشینه‌ی مطالعات

"به طور سنتی، فعل به طبقه‌ای از کلمات گفته می‌شود که بر انجام شدن یک عمل دلالت دارند. البته؛ این تعریف در طول زمان مورد نقد قرار گرفته است، چرا که در افعالی مانند "به نظر رسیدن" هیچ عملی صورت نمی‌گیرد. به لحاظ ساختاری، فعل به عنصری گفته می‌شود که تمایزات صرفی مانند شخص، شمار، وجه، جهت، نمود در آن نمایانده می‌شود. از سوی دیگر به لحاظ نقشی فعل عنصری است که به عنوان محمول جمله همراه با فاعل به کار می‌رود" کریستال<sup>۱</sup> (۲۰۰۳).

## ۲-۱ تحقیقات مربوط به فراگیری فعل در کودکان

تحقیقات براون<sup>۲</sup> (۱۹۵۷) از اولین تحقیقاتی است که در پی یافتن چگونگی مقوله‌بندی اسم و فعل در فرایند فراگیری زبان است. وی در پژوهش‌های خود نشان داد که، تصور و تفسیر کودکان در سنین قبل از دبستان از معنای یک واژه‌ی ناآشنا، بستگی به بافت صرفی-نحوی<sup>۳</sup> واژه دارد. به طور مثال هنگامی که به آنان تصویری از دست‌هایی که در حال ورز دادن ماده‌ای شبیه کاغذهای رنگی در یک کاسه نشان داده می‌شد، یک واژه‌ی واحد مانند sib گفته می‌شد و کودکان گمان می‌کردند که این واژه به عمل ورز دادن اطلاق می‌گردد؛ در حالیکه اگر آن‌ها a sib می‌شنیدند، گمان می‌کردند که به کاسه اطلاق می‌گردد. از این رونتیجه‌ای که از تحقیق گرفته شد این بود که: مقوله‌ی دستوری واژه، فرضیاتی را که کودکان درباره‌ی معنای واژه می‌سازند تعیین می‌کند، یعنی کودکان به خصوصیات نحوی توجه می‌کنند تا تعیین کنند که آیا یک واژه اسم است یا فعل (نقل از مینتز<sup>۴</sup>، ۲۰۰۳: ۳۲).

---

1.D. Crystal

2. R. Brown

3.morphosyntactic

4.T. H. Mintz

گنتنر (۱۹۸۲) با این فرض که اگر پیچیدگی‌های صرفی باعث تسهیل یا تسریع در یادگیری اسم نسبت به فعل می‌شود پس در زبان ماندارین<sup>۱</sup> که صورت تصریفی اندکی در فعل دارد فعل باید همگام با اسم فراگرفته‌شود، تحقیقی در زبان ماندارین انجام می‌دهد. وی معتقد است که زبان ماندارین بیش از زبان انگلیسی، دوستدار فعل<sup>۲</sup> است لذا در فرایند فراگیری زبان، برتری اسم باید در زبان ماندارین تضعیف شود. وی اظهار می‌کند افعال و اسامی در زبان‌هایی که از پیشوند و پسوندها و سایر ابزارهای صرفی استفاده می‌کنند، پیچیدگی و تغییر پذیری نظام صرفی‌شان برای افعال بیش از اسامی می‌باشد. برای مثال، کودکی که در حال یادگیری فعل jump (پریدن) است، صورت‌های jump، jumps، jumped و jumping را می‌شنود در حالی که کودکی که در حال یادگیری اسمی نظیر dog (سگ) است، تنها dog و dogs را می‌شنود. بنابراین، دشواری یادگیری معانی فعل در زبان انگلیسی از لزوم یافتن ریشه‌ی فعل مربوطه از تمام صورت‌های صرفی است. اما در زبان ماندارین در مورد اسامی یا افعال اینگونه نیست. با این وجود در هر دو کودک ماندارین‌زبان که در بررسی گنتنر حضور داشتند صورت‌های اسمی (۶۵٪ و ۵۹٪ نسبت‌های میانگین) بیش از فعل بودند. در پایان، گنتنر نتیجه می‌گیرد که تفاوت در پیچیدگی صرفی زبان‌ها، به تنهایی علت برتری اسم به فعل نیستند (گنتنر ۲۰۰۵:۵۴۹).

نینیو<sup>۳</sup> (۱۹۹۹<sub>a</sub>) بعد از بررسی رشد زبانی ۱۶ کودک نشان داد که نخستین افعالی که کودکان به‌کار می‌برند، کم‌تعداد بوده و به لحاظ معنایی خیلی عام هستند. نینیو متوجه شد که اولین افعال متعدی در سه دسته کلی قرار می‌گیرند: افعال "به‌دست آوردن"<sup>۴</sup> (خواستن، بدست آوردن، دادن، گرفتن، آوردن،

#### 1. Mandarin

۲- اصطلاح verb-friendliness را گنتنر در مورد زبان‌هایی به‌کار می‌برد که کمترین پیچیدگی‌های صرفی را در افعالشان دارند.

#### 3.A. Ninio

#### 4. obtaining



یافتن)؛ افعال "خلق کردن"<sup>۱</sup> (انجام دادن، درست کردن، آماده کردن، ساختن، کشیدن، رسم کردن)؛ افعال "مصرف/ ادراک"<sup>۲</sup> (خوردن، نوشیدن، دیدن، شنیدن). نتایج به دست آمده نشان داد که وجه اشتراک قابل توجهی بین نخستین افعال کودکان متفاوت، وجود داشت. نینیو دو فعل نخست به کار رفته در ترکیبات فعل - مفعول (VO) و دو فعل نخست به کار رفته در ترکیبات فاعل - فعل - مفعول (SVO) را تحلیل کرده است. در اولین افعالی که در ترکیبات فعل - مفعول به کار رفته بودند ۱۱ فعل مشترک توسط ۱۶ کودک به کار رفته بود و ۷۸٪ از آنها افعال به دست آوردن بودند (خواستن، گرفتن، دادن). در ترکیب فاعل - فعل - مفعول مشابه مجموعه‌ی فعل - مفعول بودند، اما بر حسب ویژگی‌های افعال، از سه دسته متفاوت (به دست آوردن، خلق کردن و مصرف) بودند. در هر مجموعه ۱۳ نوع فعل مشترک وجود داشت ۳۷٪ افعال به دست آوردن بودند، ۳۳٪ افعال خلق کردن (درست کردن، انجام دادن، ساختن) و ۱۱٪ افعال مصرف بودند (خوردن، نوشیدن). نینیو این افعال را به عنوان خط‌شکن<sup>۳</sup> معرفی می‌کند (همانجا: ۱۳۳).

در تحقیقی دیگر نینیو (۱۹۹۹<sub>b</sub>) دریافت که نخستین افعال لازم در ۲۰ کودک عبارتند از: آمدن، رفتن و افتادن. تحلیلی از تولید افعال توسط ۴۸ مادر از یک گروه مستقل زبان آموزی خردسالی تایید کرد که این سه فعل نیز بیشترین تکرار را در گفتار مادرانه داشته‌اند. در بررسی نقش‌های معنایی برای افعال لازم و متعدی، نینیو (۱۹۹۹<sub>a, b</sub>) استناد می‌کند که این افعال پربسامد که در مراحل ابتدایی زبان آموزی فراگرفته می‌شوند دارای معناهایی هستند که در اغلب زبان‌های دنیا به صورت دستوری شده درمی‌آیند (همانجا: ۱۳۴).

چیلدرز<sup>۴</sup> و توماسلو<sup>۵</sup> (۲۰۰۱) با انجام سه آزمایش مختلف که به شیوه‌های متفاوتی به مسأله‌ی فعل و اسم می‌پردازند، در پی یافتن چگونگی فراگیری فعل و تفاوت آن با فراگیری اسم می‌باشند. نتایجی که از

---

1. creating

2. consumption /perception

3. pathbreaking

4. J. B. Childers

5. M. Tomasello

این تحقیقات به دست آمده است به این شرح است که: کودکان ۱ ساله روزانه حدود یک واژه و کودکان ۲ ساله حدود ۲ واژه فرا می‌گیرند. کودکان واژه را قبل از تولید، درک می‌کنند. کودکان محدودیت‌ها و تمایلاتی دارند که به آنها کمک می‌کند تا اسامی را به اشیا متصل کنند. کودکان در کاربرد افعال جدید محافظه‌کار هستند و از افعال در بافت‌های نحوی که فعل را شنیده‌اند استفاده می‌کنند. می‌توان گفت که فرایندهای زیربنایی فراگیری اسم و فعل با هم متفاوت است. کودکان به طور کلی اسم را ۲ برابر بیش از فعل تولید می‌کنند. در کودکان ۲/۵ ساله در زمینه‌ی توانایی درک اسامی و افعال جدید تفاوتی نیست در حالی که در کودکان ۲ ساله اسامی آسان‌تر از افعال درک می‌شوند. کودکان ۲/۵ ساله حتی اگر کمتر هم در معرض اسامی باشند با آنها آشنا می‌شوند. بنابراین مزیت اساسی اسامی در واکنش‌های کودکان ۲ ساله مشهود است و قوی‌ترین شواهد حاکی از سهولت یادگیری اسم نسبت به فعل است. چیلدرز و توماسلو همچنین در مقایسه‌هایی که در سایر زبان‌ها می‌کنند عنوان می‌کنند در تولید اسم و فعل در زبان‌های مختلف تفاوت‌هایی وجود دارد. کودکان انگلیسی، ایتالیایی و اسپانیایی اسم را بهتر می‌آموزند در حالی که کودکان چینی ماندارینی و کره‌ای در فراگیری اسم ارجحیتی ندارند. این تفاوت‌ها در زبان‌های مختلف ناشی از تفاوت‌ها در عوامل زبان‌شناختی زبان‌ها از جمله تفاوت‌ها در پیچیدگی صرفی اسامی و افعال و عوامل فرهنگی است که ظاهراً درباره‌ی فعالیت‌ها صحبت می‌کنند. به‌عنوان نمونه در زبان ماندارینی افعال برای نمود<sup>۱</sup> نشانه دارند اما برای شخص و شمار نشانه‌ای ندارند. نمود در این زبان به صورت یک تکواژ مجزا به کار می‌رود و در ستاک<sup>۲</sup> فعل تغییری ایجاد نمی‌کند. بنابراین نظام صرفی فعل در زبان ماندارینی برای کودک شفاف است و این امر یادگیری فعل در ماندارینی را تسهیل می‌کند (همانجا: ۳۳۰-۳۳۲).

لاوین<sup>۳</sup>، هال<sup>۴</sup>، واکسمن<sup>۵</sup> (۲۰۰۴) در تحقیقی نقش فرهنگ در فراگیری اسامی و افعال را بررسی می‌کنند.

---

1. aspect

2. stem

3. T. A. Lavin

4. D. G. Hall

5. S. R. Waxman

نکته‌ی مشخصی که در تحقیقات زبان‌های مختلف شکل می‌گیرد این است که فارغ از آنکه چه زبانی مورد مطالعه قرار گرفته و چه مقیاس واژگانی به کار رفته‌است، یادگیری فعل هرگز از یادگیری اسم پیشی نمی‌گیرد، اما اختلاف بین فراگیری اسم و فعل در میان کودکانی که به زبان‌های مختلف سخن می‌گویند متفاوت است. از آنجایی که اختلافات میان زبان‌های مختلف به نسبت سرعت یادگیری اسم و فعل را نمی‌توان محصول پیش‌درآمد بودن نحو یا بخش بندی‌های طبیعی دانست، باید سایر عواملی را که احتمالاً بر فرایند فعل و اسم اثر می‌گذارند هم بررسی کرد. در نتایج این تحقیق غربیان (انگلیسی زبان) به نوع اطلاعات سودمند در یادگیری اسامی توجه بیشتری کرده و شرقیان (ژاپنی زبان) به اطلاعات مفید برای یادگیری افعال توجه می‌کنند و اگر این اختلافات فرهنگی در مراحل اولیه رشد وجود داشته باشند و در مراحل اولیه‌ی فراگیری واژه نقش ایفا نمایند باید انتظار داشته باشیم که اختلافات فرهنگی نظام یافته‌ای در تکامل ابتدایی واژه وجود داشته باشد. کودکان غربی باید بر یادگیری اسامی تمرکز بیشتری داشته و کودکان شرقی باید بیشتر به یادگیری افعال توجه کنند. در نتیجه، کودکان غربی ممکن است اسامی بسیار بیشتری (نسبت به فعل) را در مراحل اولیه‌ی فراگیری واژه‌های خود بیاموزند چون اطلاعات مرتبط با اسم در فرهنگ‌های غربی برجسته‌تر می‌باشند. کودکان شرقی، تعادل بیشتری بین یادگیری اسم و یادگیری فعل برقرار می‌کنند چون تجربیات فرهنگی آنها باعث هماهنگ شدن بیشترشان با اطلاعات مرتبط با فعل می‌گردد و این امر از تأثیر الزامات سخت‌گیرانه‌تر پیش روی یادگیری فعل می‌کاهد.

در مجموع، طبق شواهد موجود در پژوهش، این محققان اظهار می‌دارند که فراگیری اسامی و افعال حداقل تابع ۳ عامل متفاوت است.

۱- اسامی و افعال، الزامات یادگیری متفاوت دارند.

۲- واژه آموزان بازنمایی ادراکی خاص خود را دارند که بر میزان تفاوت یادگیری اسم و فعل اثر می‌گذارد.

۳- بافت یادگیری واژه در فرهنگ‌ها متفاوت است و در نتیجه یادگیری اسم و فعل با مفاهیم متفاوتی همراه می‌گردد.

به این ترتیب می‌توان پیش بینی کرد که یادگیری فعل نسبت به یادگیری اسم با تأخیر انجام شود. با توجه به تفاوت‌های فراگیری اسم و فعل، فراگیری واژه با عوامل گوناگون ارتباط دارد. میزان این تفاوت تابع عوامل فرهنگی نیز می‌باشد. عوامل فرهنگی در این فرایند اثرگذارند اما نباید نقش سایر منابع مهم اطلاعاتی را انکار کرد. عوامل فرهنگی، توجه واژه آموزان را به انواع مختلف اطلاعات معطوف می‌کنند و این الگوهای ادراکی در فرایند فراگیری ابتدایی اسم و فعل همراه هستند (همانجا: ۵۲۵-۵۴۰).

کریستین سن<sup>۱</sup> و موناگان<sup>۲</sup> (۲۰۰۴) با بررسی مجموعه‌ای از داده‌های زبانی پربسامد کودکان و تحلیل آن‌ها تأثیر نشانه‌های زبانی چندگانه (شامل: دانش ذاتی، اطلاعات برون‌زبانی، اطلاعات درون‌زبانی) را در فراگیری و مقوله‌بندی اسم و فعل نشان می‌دهند. طی دو آزمایش متفاوتی که انجام داده‌اند این نتیجه به دست آمده است که اطلاعات درون‌زبانی، مانند الگوهای واجی<sup>۳</sup>، نوایی<sup>۴</sup> و توزیعی<sup>۵</sup> برای حل مسأله‌ی پیش‌درآمدسازی<sup>۶</sup> که کودکان در فراگیری ساختار نحوی با آن مواجه هستند، حیاتی است. تلفیق نشانه‌های درون‌زبانی به کودکان اجازه می‌دهد تا طبقه‌بندی‌های واژگانی را انجام دهند و شالوده‌ی احتمالی را برای فراگیری محدودیت‌های نحوی زبان مادری خود فراهم کنند. نقش متمایز اطلاعات آوایی و توزیعی برای یادگیری اسامی و افعال در گفتار کودکان مشهود است به طوری که اطلاعات توزیعی به نفع طبقه‌بندی هر دو نوع از کلمات (اسم و فعل) هستند. اطلاعات توزیعی برای طبقه‌بندی اسامی و اطلاعات آوایی برای طبقه‌بندی افعال مفیدتر هستند. از آنجا که نشانه‌هایی مانند *athe* برای مشخص نمودن اسامی پس از خود بسیار کارآمد هستند، تشخیص اسم در زنجیره‌ی گفتار را آسان می‌سازند. ویژگی توزیعی مشابه که

---

1.M.H. Christiansen

2.P. Monaghan

3.phonological

4.prosodic

5.distributional

6.bootstrapping